

STRATEGIE GO4BRUSSELS 2030

Acties ter preventie van (cyber)pesten op school en ter ondersteuning van het aanleren van de bescherming van persoonsgegevens en de privacy van kinderen en jongeren op het internet.

**Projectoproep van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest**

2021-2023

I. ALGEMENE CONTEXT

1) OPDRACHTEN VAN DE DIENST SCHOLEN VAN PERSPECTIVE.BRUSSELS

De Dienst Scholen van perspective.brussels werd door de Brusselse Regering bevestigd als referentiegesprekspartner voor de sturing van de initiatieven die het Gewest uitwerkt ter ondersteuning van het onderwijs (Brussels programma voor onderwijs en kinderopvang – Doelstelling 2.4. van de strategie Go4brussels 2030)¹. De belangrijkste opdrachten van deze dienst op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bestaan erin om acties te voeren in de strijd tegen het schoolverzuim, projectleiders te begeleiden om plaatsen in de scholen te creëren, de monitoring van het aanbod en de vraag van de scholen te verzekeren, de stedelijke integratie van de scholen via het Schoolcontract te versterken en de kwaliteit van de infrastructuur en de uitrustingen van de scholen te verbeteren².

Daarnaast werden aan de Dienst Scholen in het kader van de Strategie GO4Brussels 2030 verschillende taken toevertrouwd met betrekking tot de digitalisering van de onderwijsinstellingen (zie hieronder).

II. CONTEXT VAN DE PROJECTOPROEP

A. Context

In het kader van de beleidswerf "2.4.2 Voorkomen dat jongeren in moeilijkheden afhaken op school en de strijd aanbinden tegen schoolsegregatie" van het "Brussels programma voor onderwijs en kinderopvang" van de Strategie GO4Brussels 2030 willen de Regering en de sociale partners bijzondere aandacht besteden aan "*pestgedrag op school met behulp van een preventiecampagne, gepaste opleidingen en specifieke inrichtingen (bv.: speelplaatsen)*"³. Bovendien is de beleidswerf 2.4.6 van het "Brussels programma voor onderwijs en kinderopvang" gewijd aan de ondersteuning van de digitalisering van de Brusselse scholen⁴.

¹ Strategie GO4Brussels 2030 – Naar een economische, maatschappelijke en milieutransitie voor Brussel, bijgewerkt op 24 februari 2021 naar aanleiding van de coronacrisis, p. 65.

² Voor meer informatie over de opdrachten van de Dienst Scholen: www.beecole.brussels et www.schoolinschakeling.brussels.

³ Strategie GO4Brussels 2030 – Naar een economische, maatschappelijke en milieutransitie voor Brussel, bijgewerkt op 24 februari 2021 naar aanleiding van de coronacrisis, p. 65.

⁴ *Ibidem*, p. 67.

In dit verband heeft de Regering in 2021 een budget van 150.000 euro uitgetrokken voor een "oproep tot het indienen van projecten ten gunste van de digitale technologie in samenwerking met de onderwijsinstellingen".

Deze middelen worden gericht op acties ter preventie van (cyber)pesten onder de schoolbevolking, en meer in het bijzonder acties die erop gericht zijn jongeren aan te leren hun persoonsgegevens en hun privacy te beschermen op het internet.

B. Definities

Pesten op school: Pesten op school *"désigne une conduite intentionnellement agressive adoptée par un ou plusieurs élèves, qui se répète et qui dure. Ceux qui y ont recours cherchent à nuire ou à blesser, en établissant une relation dyssymétrique [sic]: ils sont les dominants ; leurs victimes sont les dominés. Pour qu'il y ait harcèlement, ces trois critères (intentionnalité, répétition et relation d'emprise) doivent être présents simultanément. [...] Le harcèlement ne s'exerce pas forcément quotidiennement : il peut être entrecoupé de périodes de répit. La relation d'emprise, quant à elle, peut devenir rapidement le fait de plusieurs élèves. Les répercussions n'en sont que plus graves."*⁵

Cyberpesten: zoals voorgesteld door de algemene directie Veiligheid & Preventie van de federale overheidsdienst Binnenlandse Zaken, omvat cyberpesten *"elke vorm van pesten waarbij gebruik wordt gemaakt van de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën om de slachtoffers lastig te vallen, te bedreigen en te beledigen met als doel hen te kwetsen. Om over cyberpesten te kunnen spreken, moet het gedrag zich opzettelijk en herhaaldelijk voordoen en moet er sprake zijn van onevenwichtige machtsverhoudingen tussen de dader en het slachtoffer"*⁶. De overheidsdienst specificeert: *"De gsm, de computer en het internet maken het mogelijk een onbeperkt aantal soorten van cyberpesten te begaan: een wachtwoord ontfutselen om een account te blokkeren of om in naam van de gebruiker beledigende berichten te verspreiden, haatberichten sturen, roddels verspreiden via e-mail, stalken via Windows Live Messenger, Facebook of 'chat rooms', een website, blog of account op de sociale netwerken creëren met inhoud en foto's die kwetsend zijn voor het slachtoffer, enz."*⁷

Hoewel zij niet als enigen betrokken zijn, lijken jongeren sterk vertegenwoordigd te zijn onder de daders en de slachtoffers van cyberpesterijen⁸. Klassieke pesterijen en cyberpesterijen lijken vaak hand in hand te gaan; het specifieke kenmerk van cyberpesten ligt in het potentieel anonieme karakter ervan⁹.

Tegenwoordig kunnen pesten op school en cyberpesten bijna niet meer los van elkaar worden gezien: bedreigingen, beledigingen, uitsluitingen en afwijzingen op de speelplaats worden voortgezet op de sociale netwerken. Volgens professionals en actoren uit het werkveld, die de twee fenomenen met elkaar in verband brengen¹⁰, is het cyberpesten trouwens nog toegenomen tijdens de lockdown¹¹ als

5 CATHELINE N., Le harcèlement scolaire, Coll. Que Sais-je, Parijs, 2018.

6 <https://www.besafe.be/nl/veiligheidsthemas/cyberveiligheid/cybercriminaliteit/cyberpesten>, geraadpleegd op 11.06.2021.

7 *Ibidem*, geraadpleegd op 11.06.2021.

8 *Ibidem*, geraadpleegd op 11.06.2021.

9 *Ibidem*, geraadpleegd op 11.06.2021.

10 De associatie van de verschijnselen "pesten" en "cyberpesten" is merkbaar in wat er gezegd en geschreven wordt: het komt steeds vaker voor dat men "(cyber)pesten" ziet staan in artikelen en tools die online worden geplaatst om dit probleem te voorkomen en te bestrijden.

11 https://www.rtf.be/info/belgique/detail_un-eleve-sur-trois-est-victime-de-harcelement-en-federation-wallonie-bruxelles-comment-lutter-contre-ce-phenomene?id=10675369

gevolg van de coronacrisis en met het afstandsonderwijs dat werd ingevoerd naar aanleiding van de gezondheidsmaatregelen.

We willen er wel op wijzen dat, ook al worden pesten en cyberpesten steeds meer met elkaar in verband gebracht, sommige beroepsbeoefenaars intrinsieke specifieke kenmerken van cyberpesten onderkennen: het feit dat cyberpesten potentieel ononderbroken plaatsvindt (dag en nacht), de mogelijke anonimiteit, het vermenigvuldigende en potentieel oneindige karakter ervan als gevolg van de uitwisseling tussen internetgebruikers (volgens de algemeen bekende logica: het internet onthoudt alles)¹².

Leren om de eigen gegevens en privacy op het internet te beheren en te beschermen is een element van preventie tegen cyberpesten en draagt ook bij tot de beheersing van digitale vaardigheden zoals die met name zijn omschreven in het Europese DigComp-competentiekader¹³.

In de competentie "Veiligheid" beveelt het Europese referentiekader onder meer aan de volgende competenties te verwerven: "4.2 Protecting personal data and privacy. To protect personal data and privacy in digital environments. To understand how to use and share personally identifiable information while being able to protect oneself and others from damages. To understand that digital services use a 'Privacy policy' to inform how personal data is used." Maar ook: "4.3 Protecting health and well-being. To be able to avoid health-risks and threats to physical and psychological well-being while using digital technologies. To be able to protect oneself and others from possible dangers in digital environments (e.g. cyber bullying). To be aware of digital technologies for social wellbeing and social inclusion."¹⁴

A. Stand van zaken met betrekking tot (cyber)pesten op school en projectoproep van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Stand van zaken

Een op de drie leerlingen zou het slachtoffer zijn van pesten op school in de FWB (januari 2021)¹⁵. In Vlaanderen geeft in 2019 meer dan 54% van de jongeren tussen 10 en 18 jaar aan het slachtoffer te zijn geweest van online agressie¹⁶. Het Vlaamse netwerk "Kies Kleur tegen pesten" heeft het over een op de zes kinderen die het slachtoffer zou zijn van pesterijen¹⁷.

De prevalentie van cyberpesten lijkt moeilijk te meten. Een brochure die in 2021 werd uitgegeven door het 'Réseau Prévention Harcèlement', vermeldt wel de volgende cijfers, afkomstig uit "internationale meta-analyses"¹⁸: naar verluidt is 16% van de leerlingen dader van dergelijke handelingen, terwijl 15%

¹² TOLMATCHEFF C. et al., Brochure cyberharcèlement, Réseau Prévention Harcèlement, 2021, p. 3.

¹³ VUORIKARI R., PUNIE Y., CARRETERO S., VAN DEN BRANDE L., *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework For Citizens. Update phase 1: The Conceptual Reference Model*, JRC Science For Policy Report, Europese Commissie, 2016, p. 11 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101254>, geraadpleegd op 11.06.2021).

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ https://www.rtf.be/info/belgique/detail_un-eleve-sur-trois-est-victime-de-harcèlement-en-fédération-wallonie-bruxelles-comment-lutter-contre-ce-phenomene?id=10675369, geraadpleegd op 11.06.21.

¹⁶ <https://www.lalibre.be/belgique/7-eleves-flamands-sur-10-se-sont-sentis-humilies-en-2018-5c6fb6ae9978e2710e505bcb>

¹⁷ <https://kieskleurtegenpesten.be>, geraadpleegd op 11.06.21.

¹⁸ TOLMATCHEFF C. et al., o.c., p. 3.

van hen slachtoffer is¹⁹. Er wordt ook, met de nodige voorzichtigheid, een genderspecifieke benadering van het probleem gehanteerd, die varieert naargelang van de leeftijd: oudere ouders zouden voornamelijk jongens zijn, jongere ouders zijn dan weer vaker meisjes²⁰. Tot slot wijst de auteur van de brochure op een studie die in 2016 werd uitgevoerd door de UCLouvain in opdracht van de Federatie Wallonië-Brussel, waarin aan het einde van het lager onderwijs 7% ouders van dergelijke feiten worden geteld tegenover 14% slachtoffers²¹ (ditmaal cijfers zonder genderspecifieke benadering).

In september 2021 waarschuwde Bruno Humbeeck (onderwijspsycholoog aan de UMons) voor de duidelijke toename van cyberpesten in het leerplichtonderwijs, in samenhang met het afstandsonderwijs dat door de gezondheids crisis wordt opgelegd²².

Pesten en cyberpesten overlappen elkaar ook in de cijfers: *"environ un tiers des auteurs de harcèlement traditionnels seraient également auteurs de cyberharcèlement, et d'autre part, environ un tiers des victimes de harcèlement traditionnel seraient aussi victimes en ligne."*²³

Overheidsacties

Er bestaan hulpmiddelen om (cyber)pesten te bestrijden: een positief klimaat scheppen dat het welzijn van de leerlingen bevordert, binnen de school ruimte voor discussie en dialoog creëren, beroep doen op het CLB, op de schoolbemiddeling of op een referentiepersoon in de materie, de leerlingen leren veilig en verantwoord gebruik te maken van het internet, hen leren hun gegevens en privacy op het internet te beschermen, de speelplaatsen reguleren, gebruikmaken van digitale tools zoals de app 'cyber-hulp', ouderlijk toezicht, enz. zijn allemaal middelen om pestgedrag te voorkomen, maar ook om in te grijpen wanneer er sprake is van pesten. Het fenomeen leren te herkennen en leren zichzelf te beschermen op het internet zijn ook factoren in de strijd tegen (cyber)pesten.

De overheid stelt middelen ter beschikking om acties ter bestrijding van (cyber)pesten te ondersteunen via projectoproepen, platformen en meldpunten, opleidingen enz., zowel aan de zijde van de Federatie Wallonië-Brussel als van de Vlaamse Gemeenschap en de Gemeenschapscommissies. Zij stellen zelf hulpmiddelen ter beschikking en ondersteunen de verenigingssector die op dit vlak actief is.

Ook het Brussels Gewest is begaan met de problematiek en stelt middelen ter beschikking van de actoren uit het werkveld: de Dienst Scholen besteedt bijzondere aandacht aan acties ter bestrijding van pesten in het kader van de steunregelingen ter preventie van schoolverzuim (pSv, pbSb, gpS)²⁴. Het doet ook aanbevelingen voor de inrichting van speelplaatsen om het welzijn van de leerlingen te waarborgen en geweld te bestrijden²⁵.

Naast deze maatregelen en aanbevelingen wordt in 2021 een bedrag van 150.000 euro beschikbaar gesteld door de Brusselse Regering in het kader van de Strategie GO4Brussels 2030, te gebruiken voor

19 *Ibidem*.

20 *Ibidem*.

21 *Ibidem*.

22 « Cyberharcèlement : vite, des outils de lutte avant la haute saison ! », Sudpresse, mercredi 1er septembre 2021.

23 TOLMATCHEFF C. *et al.*, o.c., p. 3.

24 Voor meer info over deze maatregelen: <http://www.schoolinschakeling.brussels>

25 Raadpleeg voor meer informatie over de aanbevelingen om de speelplaatsen te reguleren met het oog op agressiebestrijding de gids: "De speelplaats herdacht. Gids voor de verbetering van de speelplaatsen in het Brussels Gewest" op https://perspective.brussels/sites/default/files/2021-de_speelplaats_herdacht_stappenplana4.pdf.

de steun aan projecten "ter preventie van (cyber)pesten op school en ter ondersteuning van het aanleren van de bescherming van persoonsgegevens en de privacy van kinderen en jongeren op het internet".

III. PROJECTOPROEP

1) VOORWERP VAN DE OPROEP EN DOELGROEP

Het voorwerp van deze oproep is de preventie van (cyber)pesten bij de schoolbevolking, in het bijzonder door het aanleren van de bescherming van persoonsgegevens en de privacy van kinderen en jongeren op het internet.

De nadruk ligt daarom op het bevorderen van positief onlinegedrag vanaf heel jonge leeftijd.

Daarbij worden **volgende doelstellingen beoogd**:

1. De kinderen en jongeren bewust maken van cyberpesten en de gevolgen ervan, zowel wat de ouders als wat de slachtoffers betreft;
2. Kinderen en jongeren vaardigheden bijbrengen op het vlak van de bescherming van hun persoonsgegevens en hun privacy op het internet.

De doelgroep bestaat uit leerlingen vanaf het vierde leerjaar van de lagere school tot en met het zevende jaar van de middelbare school, over alle netten en onderwijstypes heen.

3) OPROEPCRITERIA

1. Begunstigden

Deze projectoproep is bestemd voor alle Franstalige en Nederlandstalige instellingen met een vzw-statuut die actief zijn binnen de sector van de preventie en bestrijding van (cyber)pesten. De vzw's moeten een partnerschap sluiten met een schoolinstelling waar de activiteiten zullen worden uitgevoerd.

2. Administratief ontvankelijkheidscriterium

Per vzw kunnen maximaal twee projecten worden ingediend, namelijk één project per onderwijsniveau (maximaal één project voor het lager onderwijs en één project voor het middelbaar onderwijs). Elk project kan worden uitgevoerd in partnerschap met verschillende scholen van hetzelfde niveau.

Om ontvankelijk te zijn, moet het subsidieaanvraagdossier:

- worden ingediend door een vzw die actief is in de sector van de bestrijding van (cyber)pesten in de schoolomgeving op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of die ervaring op dit vlak kan aantonen. De ervaring zal onder meer op basis van het maatschappelijk doel van de vzw worden beoordeeld;
- worden ingediend binnen de gestelde termijn;
- volledig zijn. Om volledig te zijn moet het dossier de volgende inlichtingen bevatten:
 - het kandidaatsformulier, met inbegrip van het budget van het project, verdeeld over de periode van het project, naar behoren ingevuld en ondertekend;
 - het verwachte budget van de vzw voor 2021, 2022 en 2023;
 - de statuten van de vzw;
 - de meest recente rekeningen van de vzw die ter griffie werden ingediend;
 - het bewijsstuk van de bank van het bankrekeningnummer van de vzw. Dit bewijsstuk kan twee vormen aannemen: hetzij een attest dat door uw bank werd uitgereikt, hetzij een eenvoudig bankuittreksel waarop duidelijk wordt weergegeven dat u de houder van de rekening bent;
 - er moet verplicht een partnerschapsovereenkomst met een schoolinstelling uit het lager of het middelbaar onderwijs, gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, bij het dossier worden gevoegd. Als het partnership nog niet formeel is vastgelegd op het moment dat het project wordt ingediend, moet een door de verschillende partners ondertekende intentieverklaring naar de Dienst Scholen worden verzonden.

De voorgestelde activiteiten worden onder schooltijd georganiseerd, tijdens de periode van 15 december 2021 tot uiterlijk 30 juni 2023.

3. Gemeenschappelijke kenmerken van de projecten en selectiecriteria

Verplichte gemeenschappelijke kenmerken van de projecten:

De projecten moeten worden uitgevoerd in partnerschap met een onderwijsinstelling. De leerlingen van de partnerschool vormen de doelgroep van het project. Ze moeten leerlingen zijn van de volgende jaren (naar keuze): L4, L5, L6, M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7 (van het gewoon onderwijs of gelijkwaardig in het buitengewoon onderwijs).

De activiteiten moeten gratis zijn voor de begunstigden.

Selectiecriteria:

Alleen de ontvankelijk verklaarde dossiers worden geanalyseerd.

De ingediende projecten zullen worden voorgeselecteerd door een jury bestaande uit de Dienst Scholen en het CIBG.

Als de som van de gevraagde subsidies (eventueel gecorrigeerd door de Dienst Scholen) hoger is dan het beschikbare budget voor de projectoproep, krijgen de projecten die voldoen aan de administratieve ontvankelijkheidscriteria een score op 100 punten, op basis van de volgende criteria:

1. De overeenstemming van het project met de doelstellingen en de gemeenschappelijke kenmerken die worden nagestreefd door de projectoproep: **70 punten**

De doelgroep, de relevantie en de coherentie van de voorgestelde acties, de identificatie van de risico's en de mechanismen voor het risicobeheer door de projectleider, de haalbaarheid van de activiteiten rekening houdend met de beschikbare middelen voor het project, zijn stuk voor stuk elementen waarmee ook rekening wordt gehouden bij de analyse.

Elk project dat minder dan 35 punten behaalt, wordt onmiddellijk verworpen.

2. Het innoverende karakter van het project: **30 punten**

Het project wordt als vernieuwend beschouwd als het nog niet is toegepast in de betrokken instelling en het gemakkelijk kan worden herhaald of overgezet.

Het selectievoorstel zal worden voorgelegd aan de Regering, die zal beslissen over de definitieve selectie van de projecten. Daarbij zal ze rekening houden met de evenwichtige spreiding over de onderwijsniveaus en de vestigingsplaatsen van de instellingen over het hele grondgebied van het hele Brusselse Gewest.

4) ADMINISTRATIEVE EN FINANCIËLE PROCEDURES

1. Beschikbaar krediet en subsidiebedrag

Het beschikbare budget bedraagt 150.000 euro.

Per project zal maximaal 15.000 euro worden toegekend.

Daarbij is 80% van het budget voorbehouden voor Franstalige projecten en 20% voor Nederlandstalige projecten.

2. Uitbetaling

Onder voorbehoud van wijzigingen zal de subsidie in twee gedeelten worden uitbetaald: 80% in 2021 en het saldo van 20% in 2023, op basis van het evaluatieverslag en de ondersteunende documenten.

In 2021 zal het gedeelte van 80% worden uitbetaald op basis van een schuldvordering.

Het saldo van 20% zal in 2023 worden uitbetaald op basis van het evaluatieverslag, de ondersteunende documenten en een schuldvordering.

3. Toelaatbare uitgaven

De projectoproep heeft betrekking op de financiering van activiteiten die plaatsvinden tussen 15.12.2021 en 30.06.2023.

Toelaatbare uitgaven zijn personeelskosten en werkingskosten die verband houden met de uitvoering van het project.

4. Procedure en planning

Het kandidaatsdossier (kandidaatsformulier en de verschillende bewijsstukken vermeld bij de administratieve ontvankelijkheidscriteria) moet ten laatste op 11.10.2021 aan de Dienst Scholen van perspective.brussels worden bezorgd.

Elk schriftelijk verzoek om bijkomende informatie (via e-mail of per post) vanwege de Dienst Scholen van perspective.brussels moet binnen tien werkdagen worden beantwoord.

De aanvrager verbindt zich ertoe om de Dienst Scholen van perspective.brussels onmiddellijk op de hoogte te brengen als wordt afgezien van het ingediende project of als het project wordt stopgezet.

Uiterste datum voor de indiening van de projecten door de vzw's bij de Dienst Scholen	11.10.21
Selectie van de projecten door de Regering	Eind november 2021
Start van de projecten	15.12.21
Einde van de projecten	Ten laatste op 30.06.2023
Evaluatiemomenten van de projecten	Na de afsluiting van de periode waarop deze oproep betrekking heeft.

5. Evaluatie

Het opvolgingsrapport van de uitgevoerde activiteiten wordt opgesteld op basis van het model dat door de Dienst Scholen van perspective.brussels aan de begunstigden wordt bezorgd. Daarin worden de kwalitatieve en kwantitatieve elementen opgenomen, waaronder minstens de indicatoren die op het formulier worden vermeld (verwezenlijkings- en resultaatsindicatoren).

De gesubsidieerde vzw aanvaardt ook het bezoek en de controle van het project door een vertegenwoordiger van de Dienst Scholen van perspective.brussels.

Teneinde ook het woord te geven aan de deelnemers (kinderen/jongeren, ouders, vrijwilligers enz.) en de projectleiders, moet ook een vragenlijst voor een tevredenheidsenquête worden ingevuld.

Het evaluatieverslag van het project en de bewijsstukken in verband met het project moeten vóór 15 juli 2023 aan de Dienst Scholen worden bezorgd.

4) PRAKTISCHE INLICHTINGEN

Nadia El Moussati – administratie en financiën: 02/435.43.18 • nelmoussati@perspective.brussels

Anne Tréfois – opdrachthouder: 02/435.42.97 • atrefois@perspective.brussels

5) BIJLAGEN

Deelnameformulier

Voorbeelden – partnerschap: verdrag en intentieverklaring

Controle van de subsidies